

PSİKOLOJİK DANIŞMA SÜRECİNDE GÜÇ

POWER IN THE PSYCHOLOGICAL COUNSELLING PROCES

Hanife AKGÜL¹ Gökçenur USLU²

ÖZ: Güç kavramı, bir üyenin bir olaya etki etme derecesidir. French ve Raven, güç kavramını iki kişi arasındaki ilişkide kararlı potansiyel etki olarak tanımlanmıştır. Bu kavramı altı alt kategoriye ayırmışlardır: Zorlayıcı güç, ödül gücü, yasal ve meşru güç, uzman gücü, referans-özdeşim gücü, bilgi-ikna gücü. Bu çalışma da, psikolojik danışma sürecinde terapötik ilişki dikkate alınarak, danışan ve danışman arasındaki güç kavramının sürece etkisi incelenmeye çalışılacaktır. Çalışmanın çıkış noktası ise, yapılan literatür taramaları sonucunda bu kavramla ilgili çalışma sayısının az olması ve psikolojik danışma süreci kapsamında tanımlamasının olmayışydı. Kişilerarası güç dengesinin bozulması, insan ilişkileri ve bununla birlikte bir ilişki çeşidi olan psikolojik danışma süreci için bizlere olumsuz sinyaller vermektedir. Güç kavramının farkında olunması ve güç dengesinin sağlanması, terapötik ilişkiyi güçlendirerek sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayacaktır. Bu yüzden güç kavramı, farkındalık kazılması gereken bir durumdur. Bu makale doküman analizi yönteminin kullanıldığı nitel bir çalışma olup; makalede psikolojik danışma sürecinde güç kavramının tanımı, güç çeşitleri, güç zehirlenmesi, psikolojik danışma kuramlarında güç kavramı ve değişen güç dengesinin sürece etkisi incelenmiştir.

ABSTRACT: The concept of power is the degree to which a member affects an event. French and Raven describe the concept of power as a decisive potential effect that exists in the relationship between two people. They divide this concept into six sub-categories: coercive power, reward power, legitimate power, expert power, referent power, and informational/persuasive power. This study will investigate the effect of the concept of the power between counsellors and their clients on the process by taking the therapeutic relationship in psychological counselling process. As a result of the literature review, the starting point of the study is a limited number of the studies related to this concept and lack of its definition in psychological counselling process. Disruption of interpersonal power balance gives us negative signals both for human relationships, and for the psychological counselling process, which also is a type of relationship. Being aware of the concept of power and ensuring the balance of power will strengthen the therapeutic relationship and will ensure that the process progresses in a healthy manner. Therefore, the concept of power is a situation where awareness needs to be gained. The definition of power concept in the psychological counselling process, the types of power, power poisoning, the concept of power in psychological counselling theories, and the effect of the changing power balance on the process are investigated in this study.

Anahtar sözcükler: Güç, güç sınıflaması, psikolojik danışma, psikolojik danışmada güç, güç zehirlenmesi.

Keywords: Power, power classification, psychological counselling, power in psychological counselling, power poisoning.

Bu makaleye atf vermek için:

Akgül, H. ve Uslu, G. (2021). Psikolojik danışma sürecinde güç. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1212-1226

Cite this article as:

Akgül, H. & Uslu, G. (2021). Power in the psychological counselling process. *Trakya Journal of Education*, 11(3), 1212-1226

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

One of these important factors affecting human relations is power. Individuals, who have a motive to establish and sustain permanent and meaningful relationships, besides the innate need for belonging, direct and shape the relationships with their roles in them. At this point being aware of the power in close relationships and experiencing the relationships among individuals consciously will be a big step in establishing healthier and more meaningful relationships. One of the important areas to

¹ Doç. Dr. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD. e-mail:_, ORCID: 0000-0001-8543-9343

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü PDR Anabilim Dalı, pskdangokcenuruslu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0667-3380

gain awareness on the concept of power is the mental health area. Unfortunately, there is a limited number of international studies discussing the concept of power in the mental health field and almost no national study.

This study will examine the concept of power in the psychological consultation process by focusing on “Therapeutic Relationship”. In order to envisage the problems that may arise in the client-counsellor relationship in terms of the mental health field, it should be noted that understanding the relationship, balance and effect of power in the psychological consultation process plays a key role. Awareness of the concept of power in the psychological consultation process will not only strengthen the therapeutic relationship between the client and counsellor, but also facilitate intervening in a crisis in the process. From this point of view, one of the basic objectives of the study is to draw attention to the ability of psychological counsellors to realize the power arising from their own role and the power included or not included in the psychological consultation process by the client and to create a balance of power in the process. It is aimed for the process to proceed better and to strengthen the therapeutic bond by raising awareness and providing the power control. Another purpose of the study is to contribute to the mental health field, fill the existing gap, and draw the attention of the researchers and psychological counsellors to this issue.

Method

The document analysis method, which is evaluated within the scope of qualitative research, was used in the study. Therefore, the present study is a qualitative study. This method is based on examining the written materials in accordance with the purpose of a study that contain information about the targeted concepts, phenomenon, and situations. In the study using the document analysis method; the concept of power, power in the psychological consultation process, power within the psychological consultation approaches and power perception of the psychological counsellors were examined on a theoretical basis. Also, these factors were investigated and discussed. The studies conducted in Turkey and in different cultures regarding the concept of power were briefly reviewed and the issue was tried to be supported with a three-question survey asked to the psychological counsellors. The concept of power in the psychological consultation process was discussed with various aspects and suggestions were made.

Theoretical Framework

In this section of the study, the concept of power was explained, various definitions and information were given place and the concept of power was discussed theoretically. The classification of the concept of power in the theoretical infrastructure was explained and the definitions of power types were given place. In the subsequent process, power in the psychological consultation process was mentioned and the client-counsellor relationship was discussed under the topic of theories. Also, under this topic the power perception of the psychological counsellors regarding their profession was investigated via the survey and the results of the answers to the open-ended questions were shared. These answers showed that the perception of the psychological counsellors and psychologists regarding the concept of power mainly existed in the “Professional Competence and Efficacy” area. Among 110 participants, 53 gave answers in this area or close to this area. This was followed by “Sense of Self” with the explanation of 32 participants. The remaining 25 participants gave answers close to the “Dominance and negative power perception” topic. Among the factors making them feel stronger during consultation; the psychological counsellors mainly gave the answer “Professional Competence and Efficacy”. Among the 110 participants, 98 answered this factor either directly or with close statements. This was followed by “Sense of Self” with the explanation of nine participants. The “Dominance” factor with the answers of five participants was ranked as the last. Among the factors making them feel weaker during consultation; the psychological counsellors mainly gave the answer “Professional Inability” perception. Among the 110 participants, 36 gave answers comprising this factor. Among the answers included in this factor, the answer of opposite transference was given by majority. This was respectively followed by answers comprising the factors of “Personal Limitations” by 29 participants; “Difficulties in the Consultation Process” by 19 participants; “Area Limitations” by 15 participants; “Client Expectations” by 8 participants; and “Occupational Burnout” by 3 participants, or answers close to these factors.

Conclusion

The concept of power in the psychological consultation process is a concept requiring awareness in order to understand and positively develop the therapeutic relationship between the client and counsellor. In psychological consultation, the balance and use of power and awareness of power are important factors for the client and counsellor to establish a healthy communication and balance of power by changing the levels of effect on the process and on each other. Awareness of power will not only strengthen the therapeutic alliance between the client and counsellor, but also facilitate intervening in a crisis. As long as the power types used in the process are utilized consciously, the psychological support process will accelerate and proceed positively.

The psychological counsellor should be aware of, control and evaluate both the client's power and her/his own power in the consultation process. In order for the consultation process to proceed in a healthy way, psychological counsellors should realize their own power perception and learn how to use it consciously, besides many factors. Within the frame of the basic principles of psychological counsellors and the requirements of therapeutic relationship; realizing the power, shaping and controlling the changing power perception and preventing power from being excessive are issues counsellors need to take into consideration.

The literature review shows the availability of foreign resources on business, politics, and family regarding the concept of power. However, there is a limited number of studies in Turkey. In the literature review, we have not encountered the concept of power in close relationships and psychological consultation process. In line with the purpose of this study, the concept of power was discussed, power in the psychological consultation process was addressed in various topics, attention was drawn to the concept of power in the psychological consultation process and various suggestions were made.

GİRİŞ

Learson ve arkadaşlarına göre (1982) yaşamımızın dörtte üçünü başkalarıyla birlikte geçiriyor ve yaşamımız boyunca da anne, baba, arkadaş, öğretmen gibi birçok role sahip oluyoruz. Bununla birlikte hepimiz kişilerarası ilişkiler kurma ve sürdürme eğilimindeyiz. Kurduğumuz insan ilişkilerinde ilişkinin yönünü, doyumunu ve mutluluğu etkileyen birçok etmenle de alan yazında karşılaşmaktayız. İnsan ilişkilerini etkileyen bu önemli etmenlerden biri ise güç'tür. Yapılan araştırmalara baktığımızda güç kavramı hakkında süreç içerisinde giderek değişen tanımlara rastlamaktayız. İlk zamanlarda güç kavramı statü, ekonomik kuvvet gibi kavramlarla ele alınırken son yıllarda kişinin kendinde algıladığı güç kavramına odaklanılmaya başlanmıştır (Bandura, 1999; Akt. Anderson, John ve Kentler, 2012; Goldhamer ve Shils, 1939).

Doğuştan getirdiğimiz ait olma ihtiyacı ile birlikte kalıcı, anlamlı ilişkiler kurma ve sürdürme güdüsüne sahip bireyler ilişkilerindeki rolleriyle ilişkiye yön vermekte ve şekillendirmektedir. Bu noktada yaşanan yakın ilişkideki gücün farkında olmak ve bireyler arasındaki ilişkiyi bilinçli bir şekilde yaşamak, daha sağlıklı ve anlamlı ilişkiler kurma yolunda büyük bir adım olacaktır. Günümüze baktığımızda toplumsal kalıp yargılar ilişki içerisindeki gücü zedelemekte ve keskin sınırlarla bireyleri birbirinden ayırmaktadır. Güç dengesinin kurulması, ilişkilerin potansiyel ilerleyişi ve bireylerin ruhsal yapısının sağlığı için önem arz etmektedir. İlişki içindeki güç kavramını, başkalarının davranışlarını etkileyebilme, kendi arzu ve istekleri doğrultusunda davranabilme ve karşımızdaki bireyin davranışlarında değişikliğe neden olma olarak tanımlayabiliriz. Kısaca güç kavramı için bir bireyin bir olaya veya bir bireye etki etme kapasitesi (Anderson, John ve Keltner, 2012) ya da iki kişi arasında oluşan kararlı potansiyel etkidir (French ve Raven, 1959) diyebiliriz. Bireyler arasındaki bu etkileme derecesinin gücü bireylerin kurdukları iletişim yapısını ve rol kavramının tanımını değiştirmektedir.

Kişilerarası ilişkileri ele aldığımızda birçok ilişki türüyle karşılaşmaktayız ve bu ilişki türleriyle birlikte de çeşitli rollere bürünmekteyiz. Bazen bir aile yapısı içindeki belki baba, anne ya da çocuk rollerindeyken aynı zaman da romantik bir ilişkideki erkek ya da kadın partner rolünde olabiliyoruz. Güç kavramı hangi rolde olursak olalım her türlü insan ilişkisinde bulunan bir kavramdır. Bu ilişki türleri içerisinde güç kavramı üzerine farkındalık kazanılması gereken önemli alanlardan biri de ruh sağlığı alanıdır. Ne yazık ki yapılan çalışmalara baktığımızda ruh sağlığı alanında güç kavramını ele alan çalışmalar yurt dışında sınırlı sayıda iken Türkiye'de ise yok denecek kadar azdır. Bu çalışmada "Terapötik İlişki" odak alınarak psikolojik danışma sürecindeki güç kavramı incelenecektir. Ruh

sağlığı alanı açısından, danışan-danışman ilişkisinde ortaya çıkabilecek sorunları öngörebilmek için psikolojik danışma sürecindeki güç ilişkisini, dengesini, etkisini, anlamının önemli bir rolü olduğu göz ardı edilmemelidir.

Güç kavramı ile ilgili alan yazın incelendiğinde Türkiye’de sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır ve psikolojik danışma süreci kapsamında da bir tanımlamasına rastlanmamıştır. Yabancı kaynaklara baktığımızda iş hayatı kapsamında ve ailede güç konusu ele alınmışken (Anderson ve Berdahl, 2002; Bachman, Bowers ve Marcus, 1968; Erchul, Raven ve Whichard, 2001; Howard, Blumstein ve Schwartz, 1986; Hoy ve Miskel 2001; Larson, 1974; Marshall, 1996; Myers, 1977; Schwarzwald, Koslowsky ve Izhak-Nir, 2008), Türkiye’de yapılan araştırmalarda sınırlı sayıda iş hayatı, politika, siyaset ve ailede (Aslanargun ve Eriş, 2013; Aydın ve Çağ, 2017; Çıldır, 2008; Demirtepe ve Özertem, 2012; Özaslan ve Gürsel, 2008; Üstüner, 1999) güç konusuna değinilmiş ancak yakın ilişkiler ve psikolojik danışma konusunda herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Psikolojik Danışma sürecindeki güç kavramının farkındalığı danışan-danışman arasındaki terapötik ilişkiyi kuvvetlendirmekle kalmayıp, bu süreçte krize müdahaleyi kolaylaştıracaktır. Buradan hareketle çalışmanın temel amaçlarından bir tanesi psikolojik danışmanların, psikolojik danışma sürecinde; kendi rollerinden kaynaklı güçlerinin ve danışanların sürece kattıkları veya katamadıkları güçlerin farkına varabilmesi ve güç dengesini oluşturabilmesi konusuna dikkat çekmektir. Farkındalığın artırılması ve güç kontrolünün sağlanması ile terapötik bağın güçlendirilerek sürecin daha sağlıklı bir şekilde ilerlemesi hedeflenmektedir. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise ruh sağlığı alanına katkı sağlayarak var olan boşluğu doldurmak ve bu konu üzerine araştırmacıların ve psikolojik danışmanların dikkatini çekmektir.

Bu çalışmada nitel araştırma kapsamında değerlendirilen, doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle araştırmamız nitel bir araştırmadır. Bu yöntem araştırmanın amacına uygun, hedeflenen kavram, olgu ve durumlar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesine dayanır (Çepni, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2000). Doküman analizi yönteminin kullanıldığı bu çalışmada; güç kavramı, psikolojik danışma sürecinde güç, psikolojik danışma yaklaşımları içinde güç ve psikolojik danışmanların güç algıları teorik temelde incelenmiş, bu faktörler araştırılmış ve tartışılmıştır. Güç kavramı hakkındaki, Türkiye’de ve farklı kültürlerde yapılan çalışmalar kısaca gözden geçirilmiş ve psikolojik danışmanlara sorulan üç soruluk anket ile bu konu desteklenmeye çalışılmıştır. Psikolojik danışma süreci içerisinde güç kavramı çeşitli yönleri ile tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

1. Güç

1930’lu yıllardan beri yakın ilişkilerde güç kavramı üzerine durulmakta ve bu konu da çalışmalar yapılmaktadır (Goldhamer ve Shils, 1939; Howard, Blumstein ve Schwartz, 1986; Schwarzwald, Koslowsky ve Izhak-Nir, 2008). Yapılan çalışmalara baktığımızda başlarda gücün statü, ekonomik güç ve toplumun algılarına göre değişkenlik göstererek bireye atfedilen bir kavram olarak ele alındığı görülmektedir. İlerleyen yıllar içerisinde ise daha çok bireye dönülerek kişinin kendinde algıladığı güç kavramına odaklanılmaya başlanmıştır (Bandura, 1999; Akt. Anderson, John ve Kentler, 2011). Bununla birlikte yine de kişisel güç konusu hakkında çok az şey bilinmektedir.

Güce sahip olmanın psikolojik etkilerini inceleyen araştırmacılar (Anderson, John ve Keltner, 2011; Goldhamer ve Shils, 1939), yüksek bir otorite duygusu verdiği için gücün bireysel davranışı şekillendirdiğini savunmuşlardır. Başka araştırmalara baktığımızda ise kişisel güç anlayışının sosyal bağlamlarda tutarlı olduğunu görürken, ilişkiler konusunda orta derecede tutarlı bulunmuş ve birey için önemli kategorisinde bulunan ilişkilerde özgünlük göstermiştir (Anderson, John ve Kentler, 2011). Örneğin bireylerin arkadaşlarına karşı olan kişisel güç duygusu ve ebeveyni karşısındaki kişisel güç duygusu arasındaki ilişki orta derecededir. Kişisel güç duygusu sadece sosyo-yapısal faktörlerden (statü vb.) değil aynı zamanda baskın olma gibi kişilik değişkenlerinden de etkilenmiştir (Anderson, John ve Kentler, 2011).

Peki nedir bu güç dediğimiz kavram? Alan yazın incelendiğinde güç kavramı ile ilgili pek çok tanıma rastlamaktayız. Türk Dil Kurumu (2020) güç kavramını “Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor” olarak tanımlamaktadır. Sosyal Psikoloji alanını baktığımızda ise birçok araştırmacı güç kavramını, bireyin bir kişiyi veya başka insanları etkileme yeteneği olarak tanımlıyor (Copeland, 1994; French ve Raven,1959; Goldhamer ve Shils, 1939; Thibaut ve Kelley,1959). Bu nedenle güç kavramı sosyal ve ilişkisel bir kavramdır ve

bireyin gücü yalnızca başka bir birey ya da grupla ilişkili olarak anlaşılabilir (Emerson, 1962; Thibaut ve Kelley, 1959). French ve Raven (1959) tarafından güç kavramı iki kişi arasındaki ilişkide kararlı potansiyel etki olarak tanımlanmıştır. Güç aynı zamanda psikolojik bir durumdur, kişinin başkalarını etkileme kapasitesinin algılanmasıdır (Bugental, Blue ve Cruzcosa, 1989; Galinsky ve diğerleri, 2003). Bununla birlikte, her türlü insan ilişkisinde bulunan bir faktördür. İlişki içindeki güç, başkalarının davranışlarını etkileyebilme, kendi arzu ve istekleri doğrultusunda davranabilme ve onun davranışlarında değişikliğe neden olma olarak da genel bir tanımda birleştirilebilir.

1.1. Gücün Sınıflandırılması

Güç kavramı, kökenleri French ve Raven (1959)'ın çalışmalarına kadar izlenebilen uzun bir gelişim sürecinin ürünüdür. Bu araştırmacılar, sosyal gücün en eski ve en göze çarpan sınıflandırmalarından birini önerdiler. Bu sınıflandırma ilk önce beş farklı kategori içermekteydi: Zorlayıcı Güç (Coercive Power), Ödül Gücü (Reward Power), Yasal ve Meşru Güç (Legitimate Power), Uzman Gücü (Expert Power) ve Referans-Özdeşim Gücü (Referent Power). Ancak güç kavramı sadece bu beş kategori ile sınırlı kalmaz. Sınıflandırma ilk kez ortaya atıldığında bile French ve Raven (1959/1968) güce maruz kalan ya da güç uygulayan bireyler arasındaki etkileşimde bu beş sınıflandırma dışında da birden çok temel olabileceğini kabul etmiştir (Özaslan, 2017). Altıncı bir kategori olan Bilgi – İkna Edici Güç (Knowledge Power) 1965 yılında Raven tarafından eklenmiştir. Bu güç sınıflandırmasında bulunan alt boyutların tanımlarına baktığımızda (French ve Raven, 1959/1968):

Zorlayıcı Güç (Coercive Power): Korkuya dayalı gücü simgeler. Güce maruz kalan bireyin, güç sahibi olandan gelen etkiye uymazsa cezalandırılacağı yönündeki algısıdır. İlişkilerde cezalandırma ile davranış değiştirmeye zorlama olarak da tanımlanmaktadır. İstenilmeyen davranışlar sergilendiğinde ortadan kaldırmak için ceza verilmektedir. (“Babamın istediğini yapmayıp dışarı çıkarsam, babam harçlığımı keserek bana ceza verebilir.”)

Ödül Gücü (Reward Power): Temelinde ödüllendirme yeteneği olan güç olarak tanımlanır. Onaylanma ve herhangi bir ödül vaad edebilme bireye bu gücü sağlar. Güce sahip olan bireyin güce maruz kalan bireye ödüller vereceği algısına dayanır. Arzu edilen biçimde davranıldığında sunulan ya da sunulacak ödüllerle gücün hissettirilmesi olarak açıklanmaktadır. (“Eğer odamı toplarsam eminim annem dışarı çıkmama izin verir.”)

Yasal ve Meşru Güç (Legitimate Power): Güce sahip olan bireyin, güce maruz kalan bireyin davranışlarını değiştirebilecek, belli bir davranışta bulunmasını isteyebilecek hakka sahip olduğu yönündeki algıya dayanır. Güce sahip olanın davranışları ve fikirleri kontrol etme konusunda kendisine dair inancına dayanmaktadır. (“Sonuçta ben çocuğum o da annem. Annemin benden ödevlerimi yapmayı istemeye hakkı var ve benim de annemin dediklerini yapmam gerekir.”)

Uzman Gücü (Expert Power): Güce sahip olan bireyin bazı özel bilgi ve uzmanlığa sahip olduğu algısına dayanır. Güçlü olanın bilgi, beceri ve yetenek gibi donanımlarını göstermesi, diğer üyelerin güçlü üyenin tecrübelerinden yararlanmasını kapsamaktadır. (“Annem ve babamın onca yıllık deneyimi var ne de olsa vardır bir bildikleri bebeğe bu mamayı vermesem iyi olur.”)

Referans-Özdeşim Gücü (Referent Power): Güce maruz kalan bireyin güce sahip olan birey ile özdeşleşmesine dayanır. Güçlü olan kişi gördüğü ilgiyle etkilenen kişiyi istediği davranışa yönlendirmektedir. (“Bende annem gibi iyi bir eş, ev hanımı ve anne olacağım. O ne derse onu yaparak işe başlayacağım.”)

Bilgi – İkna Edici Güç (Knowledge Power) : Herhangi konuda bilgi sahibi olan kişiler bu güce sahiptir. Güce sahip olan birey güce maruz kalan bireye yaptığı işte ya da davranışta nasıl daha iyi ve daha etkili olacağı konusunda; bir şeyi neden daha farklı yapması gerektiğini ikna edici nedenlerle ve verilerle bilgiyi kullanarak açıklar (Raven, 2008). (“Annemden bana yeni çıkan içeceği almasını istedim ve ısrar ettim. Annem bana yeni içeceğin içindeki zararlı etkenlerin neler olduğunu, beni nasıl etkileyebileceğini kanıtlayan yazılar gösterdi. Bu yazıları okuyunca konunun ne kadar ciddi olduğunu gördüm ve ısrar etmekten vazgeçtim”.)

“Bilgi Gücü” ve “Uzmanlık Gücü” kavramları çoğu zaman karıştırılan kavramlardır. Bu noktada iki kavram arasındaki farkı açıklamak yerinde olacaktır: Uzmanlık gücünde bilgi gücünün aksine davranışın değiştirilmesi için ikna edici nedenlere, verilere, argümanlara ya da herhangi bir açıklamaya gerek duyulmaz. Güçlü olan kişinin uzmanlığına olan inanç, davranışın değişmesi ve isteklerin yapılması için yeterli etki düzeyine sahiptir.

1.2. Güç Kullanımı

Güç kavramı sahip olduğu birçok tanımın yanında kullanımına göre de olumlu ve olumsuz etkileri de beraberinde getirmektedir. Kişilerarası ilişkilere baktığımızda bireyler herhangi birine göre bir şekilde ya da düzeyde belirli bir güce sahiptir. İdeal olarak güç bireyler arasında bulursa da kaynaklarına baktığımızda bazı bireylerin daha fazla güç çeşidine sahip (bilgi gücü, yasal ve meşru güç vb.) olduğunu görmekteyiz.

Güç kullanımı; gücün varlığının bilinmesi, güç dengesinin kurulması, bilinçli bir etkileme düzeyine erişilmesi, amaca uygun güç kullanımı ve aşırılışmaması halinde olumlu bir etki haline gelmektedir. Güç kullanımı ve bu kullanımın sonucunda meydana gelen etki, başkalarını kontrol etmek amacıyla bilinçli bir kötüye kullanım değil; açık ve güvenilir bir atmosferde işbirliğini artırılması amacıyla kullanıldığında bireyler için faydalı hale gelmektedir. Aksi halde bencil bir ihtiyacı tatmin etme amacıyla kullanılan güç, olumsuz etkileri de beraberinde getirecektir. Gücün aşırı kullanımı ve normal olmayan baskın kullanımı bireyler arası iletişimde yıkıcı sonuçlar meydana getirmektedir. Bunun bir örneği ise “Güç Zehirlenmesi (Hubris Sendromu)”dır.

1.2.1. Güç Zehirlenmesi (Hubris Sendromu)

Antik yunanda “kibir” anlamına gelen Hubris kavramı içerisinde kendini beğenme, aşırı gurur ve güç zehirlenmesi kavramlarını barındırmaktadır. Bir sendrom olarak ele alınışı ilk kez 2009’da Brain dergisinde yayımlanan Psikiyatrist David Owen ve Jonathan Davidson tarafından yazılmış bir makalede “Güç Zehirlenmesi” olarak karşımıza çıkmaktadır. Politikacılar bu kavramı “Tanrısal Ego” olarak da tanımlamaktadır. Owen (2006) “Hubris Sendromu” kavramını: “Kibir, abartılı gurur, baskın bir kendine güven ve kendinden başkalarını küçümseme (aşağılama) duygusu” olarak ele almaktadır. Owen ve Davidson (2006) yayımladıkları makalede “Hubris Sendrom” semptomlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Dünyayı, gücünü ve zaferini sergileyebileceği bir alan olarak görme eğilimi;
- Bireyi ortaya çıkaracak davranışlar yapmaya yatkın olma eğilimi yani kişisel imajını sürekli artırma çabası;
- Hareket ve söylemlerinin aşırı derecede endişe içeren görünüm içermesi;
- Faaliyetleri hakkında konuşurken kendini yüceltme eğilimi;
- Bireyin bakış açısı ve çıkarlarını özdeş gördüğü ülke ya da kuruluşla bir tutma eğilimi;
- Konuşmalarında kraliyete özgü olan “biz” ifadesini kullanma eğilimi (üçüncü şahıs olarak);
- Bireyin kendi yargısına karşı aşırı güven duyması; başkalarının tavsiyesine veya eleştirisine karşı saygısız olma eğilimi;
- Her şeye gücünün yeteceği düşüncesinde geliştirdiği abartılı öz inanç;
- İnsanlar ya da iş arkadaşları gibi sıradan bir mahkemeye değil de sadece tarih ya da tanrı gibi bir üst iradeye karşı hesap verebileceği düşüncesi;
- Bu mahkemede haklı çıkacağına dair sarsılmaz bir inanç;
- Gerçeklikle temas kaybı; sanal dünyasına inanma ve inandırmaya çalışma;
- Pervasızlaşma, her şeye karışma, huzursuzluk, istikrarsızlık, bilinç çatışması yaşama;
- Davranışlarının sonuç ve maliyetlerinin dikkate alınmasını önlemek için, uygulamalarını ahlak, dürüstlük, inanç hakkında “geniş tasavvurlarına” dayandırma eğilimi;
- Aşırı özgüvenin vermiş olduğu “asla yanlış yapmama” düşüncesinin sonucu oluşturduğu uygunsuz politikalar.

O halde güç kavramı aşırılaştığında ve normalden daha baskın bir şekilde abartılı olarak ortaya çıktığında zararlı bir hale dönüşmektedir. Prof. Dr. Philip G. Zimbardo’nun 1971 yılındaki Stanford Hapishane Deneyi ve Miligramın güç ve itaat deneyi, pek çok insanın emire bu emir karşısındaki zarar verecek olsa bile güç karşısında nasıl itaat ettiklerini, (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2016), gücün karanlık yönünü vurgulamakta ve güç kullanımının aşırılışması durumunda oluşabilecek yıkıcı sonuçları bizlere ispatlamaktadır.

2. Psikolojik Danışma Sürecinde Güç

Uzun bir geçmişe sahip olan psikolojik danışma tarihten günümüze birçok farklı tanıma sahip olmuştur. Açıklanması oldukça güç olan bu kavram hakkında net bir fikrin bulunmamasının sebebi ise toplumumuzda giderek yaygınlaşan “Danışmanlık” tanımıdır (Cormier ve Hackney, 2008). Ancak genel hatlarıyla yaşamı zenginleştirme, değişim, önleme ya da yaşamı daha yaşanılır bir hale getirme

aracı olarak ele alınabilir. Birçok insan psikolojik danışmayı iki kişinin karşılıklı konuştuğu, kişisel ve kişilerarası sorunların gündeme gelerek daha iyi tanımlanması ve çözüm yolu arama süreci olarak görmektedir. Bu süreçte danışan kişisel veya kişilerarası sorunlarını anlatırken danışman dinleyici konumunda dikkatini danışana vermekte ve zaman zaman kendi yorumlarını sunarak danışanı içgörü kazanma yolunda cesaretlendirmektedir. Problemlerin nedenleri ve çözümlerini keşfetmeye çalışan iki birey bu yapıda karşımıza çıkmaktadır.

Harold Hackney ve Sherry Cormier (2005; 2008) psikolojik danışmayı, “Danışanın ihtiyaçlarına odaklanan, danışanın duygularına, düşüncelerine, davranışlarına ve sosyal sistemlerine tepki vermeyi içeren gönüllülük esasına dayalı güvenilir, korunaklı bir ortamı barındıran çok kültürlü bir deneyim” olarak tanımlamıştır. Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (American Counseling Association – ACA) ise 1997’de “Profesyonel Psikolojik Danışma” tanımını şu şekilde yapmıştır: “Ruh sağlığı, psikoloji ve gelişim ilkelerinin; bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve etkileşimsel müdahale stratejileri aracılığıyla, bireyin iyi oluşu, kişisel ve meslek gelişimi ile patoloji konularını ele alacak şekilde uygulanması”dır; 2018’de ise “Çeşitli bireyleri, aileleri ve grupları ruh sağlığı, sağlık, eğitim ve kariyer hedeflerini gerçekleştirmek için güçlendiren profesyonel bir ilişki” olarak tanımlamaktadır (ACA, 2018). Yapılan diğer tanımlara baktığımızda ise danışan ve danışman arasında kurulan terapötik bir yardım ilişkisinden söz edilmektedir. Buradaki terapötik kavram; içerisinde saygı, koşulsuz kabul, empati, saydamlık ve eşit ilişki gibi kavramları içerisinde barındırmaktadır.

Her türlü insan ilişkisi içerisinde bulunan güç kavramı psikolojik danışma sürecini nasıl etkilemektedir? Bu soruya verilecek cevap danışan ve danışman arasındaki terapötik ilişkinin seyrini değiştirecektir. Bu yüzden psikolojik danışmanın güçlü ve güçsüz yanlarını tanıması diğer bir ifadeyle kör noktalarını bilerek kişisel farkındalığını arttırması, gücünü dengeleyebilmesi ve sağlıklı bir terapötik ortam oluşturabilmesi için gereklidir. Bazı içsel ya da dışsal durumlarda danışman kendini güçsüz hissedebilmektedir. Örneğin danışanın aşırı bilgisi, direnç, transferans gibi dışsal faktörlerin yanında danışmanın durumu içselleştirmesi, deneyimsizlik ve bunun bir etkisi olarak bilgi eksikliği, sempati, gücü kaybetme korkusu, tecrübe noksanlığı gibi içsel faktörler psikolojik danışmanın kendisini güçsüz algılamasına neden olabilmektedir. Bu gibi durumlar psikolojik danışmanın kendini yetersiz ve güçsüz hissetmesine neden olarak yardım sürecini olumsuz etkileyebilmekte ve süreç içerisinde çatışmaların oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir. Bunun yanında psikolojik danışmanın kendisini güçlü algılamasına neden olan durumlara baktığımızda yaşantılara açık olma, bilgi ve beceri sahibi olma, süreci kontrol edebilme, etkili iletişim kurabilme, bireysel farkındalık sahibi olma gibi durumları örnek olarak gösterebiliriz. Psikolojik danışmanlar süreç içerisinde kendi gücünün farkında olmalı ve güçlerini kontrol edebilmelidir. Böylece bilinçli güç kullanımı terapötik ittifakı sağlamlaştıracak, danışan ile güven kurulmasına öncülük edecek ve iyi oluş sürecini olumlu yönde ilerletecektir.

Danışmada güç algısı, kullanılan kaynağa göre değişkenlik gösterse de genel olarak güç (sorumluluk) danışanın kendisinde olmalıdır. French ve Raven’ın (1959; 1968) sınıflandırmasındaki alt boyutlar psikolojik danışma sürecine göre incelendiğinde hem danışan hem de danışman açısından birçok kavram güç belirtisi olarak öne çıkmaktadır.

Bu alt boyutlara bakarsak, zorlayıcı güç kavramını psikolojik danışma sürecinde çok fazla görmemekteyiz çünkü psikolojik danışma sürecinde gönüllülük ilkesi temele alınmaktadır. Danışanlar herhangi bir duruma danışmanlar tarafından zorlanmamaktadırlar. Ancak bazı durumlarda kullanılan terapötik beceriler ya da yapılan etkinliklerin sonuçları danışan tarafından yanlış yorumlanabilir ya da danışan kabul etmek istemediği düşüncelerle, sorunlarla yüz yüze geldiğinde rahatsızlık duyarak bunları reddedebilir. Örneğin, psikolojik danışma ortamında danışman terapötik becerilerden “Yüzleştirme”yi danışanın, kendi ve/veya kendi dışındaki bireylere ilişkin algılamaları arasındaki tutarsızlığın önüne geçmek için kullanabilir. Bu durumda danışan bunu danışmanın kendisine verdiği bir ceza olarak algılayabilir ve yeniden ceza almamak düşüncesi ile bir davranış değişikliğine gidebilir.

Ödül gücüne baktığımızda ise danışmanın onayını almak isteyen bir danışanın sadece bu amaçla, düşünce, duygu ve davranışlarında değişim meydana geliyorsa birey danışmana ödül gücünü yüklemektedir. Terapötik becerilerden “Kendini Katma” becerisi olumlu bir şekilde gerçekleşir ve motivasyon arttırıcı, cesaretlendirici bir amaçla yapılırsa yine danışan bunu bir ödül olarak algılayabilir. Buna ek olarak verilen geri bildirimler ve cesaretlendirme yapılması da yine aynı şekilde danışan tarafından ödül olarak algılanarak duygu, düşünce ve davranış değişimine neden olabilir.

Bir diğer alt boyut olan yasal ve meşru güce baktığımızda profesyonel olmak, bu mesleğin eğitimini alıp diploma sahibi olmak psikolojik danışman açısından bu gücün temelini oluşturmaktadır.

Psikolojik danışman, danışma sürecinde bu güçten aldığı becerilerini kullanmaktadır. Örneğin, psikolojik danışma süreci içerisinde oturum sonlarında danışanın farkındalığının artması ve problemlerinin çözümü için kendi hayatında somut bir davranış değişikliğine gitmesi amacıyla verilen ev ödevlerinin yapılması gerekliliği düşüncesinde olan bir danışman yasal ve meşru gücü kullanmaktadır. Bunun yanında “Bilgilendirilmiş Onam Formu” ile belirlenen kurallar çerçevesinde süreç içerisinde bu güce rastlamak mümkündür.

Uzman gücü, genel hatlarıyla danışma sürecinde psikolojik danışmanın kendi beceri, yetenek ve bilgilerini göstermesidir ve kullanmasıdır. Psikolojik danışma eğitimi alan danışmanın, danışanın karşısında uzmanlığını kullanarak profesyonel yardımda bulunması ve danışanın duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyebilmesi ile ilişkilidir. Bununla birlikte mesleğini uzun süre yapan ve birçok deneyim kazanmış bir danışman için uzman gücüne sahiptir diyebiliriz. Tecrübe bu noktada uzman gücünü arttıran ve etkileme/etkilenme düzeyini değiştiren bir faktördür.

Özdeşleşme gücünün etkisi yoğun olarak danışanda kendini göstermektedir. Örneğin danışanın, yaşamındaki önemli kişilere karşı daha önceden geliştirdiği tutum, düşünce ve duygularını psikolojik danışmana yansıtması anlamına gelen “Transferans” diğer adıyla aktarım, süreç içerisinde danışanın davranışları üzerindeki danışmanın etkisini arttırmaktadır. Bunun yanında psikolojik danışmanın danışanına karşı geliştirdiği duygular da “Karşıt Transferans” olarak adlandırılmaktadır. Diğer adıyla karşıt aktarım söz konusu olduğunda danışanın danışman üstündeki etkisi artabilir ve bu durum danışana yardım sürecinin gerilemesine neden olur. Bir diğer örnek ise ‘model olma’dır. Model olarak görülen danışmanla özdeşleşen danışan bu gücün etkisi ile değişmeye adım atmaktadır. Danışman “Kendini açma” becerisini kullandığında danışan danışmanla özdeşleşebilir. Bunun etkisi olarak “o da benim gibi” yaşamış, hissetmiş düşüncesi süreç içinde özdeşleşme gücünün etkisini ortaya çıkartacaktır.

Bilgi gücünü incelediğimizde ise psikolojik danışma sürecinin genel çerçevesinde yoğun olarak görmekteyiz. Süreçte psikolojik danışman danışanın uyumu, içgörü kazanması, etkili ilişkiler kurabilmesi, sorunları daha iyi anlaması ve sorunlarını farklı bir bakış açısı ile görebilmesi için gerekli bilginin aktarılmasını sağlar. Bilgiye sahip olan kişi –danışman- bilgi verdiği kişi –danışan- üzerinde bir etki uyandırır ve davranış değişimlerine yol açar. Danışmanın bilgi gücünün kaynağı aldığı eğitim, deneyimleri ve becerileridir. Yapılma amacına göre “Somutlaştırma” ve “Bilgi verme” becerisi bilgi gücünü de arttırmaktadır. Eğer danışanın düşünce ve davranışlarına kendi kişisel tepkimizi iletirken kattığımız duygular farkındalık arttırmak ve somutlaştırmak amacıyla yapılıyorsa bilgi gücü halini alarak etki düzeyini arttıracaktır. “Bağlantı kurma” becerisini ele aldığımızda ise amacımız danışana sunulan içerikle bakış açısını değiştirmek, farkındalığını arttırmak ve süreç içerisinde başka biri olarak danışman ne yapmış ipuçları vermek ise bilgi gücünü ön plana çıkarmaktadır.

Psikolojik danışma sürecinde güç sınıflandırmalarının her alt kategorisinin danışan ya da danışmanda bulunduğunu görmekteyiz. Buradaki temel ayırım güçlerin kullanım amacı ve etki şeklidir (olumlu – olumsuz). Gücün dengelenmesi ve sürecin olumlu bir hal alması için danışmanın bu ayrımı yapabilmesi, gücünün farkında olması, algısının gerçekçi olması ve aynı zamanda da olumlu ilerleme amacıyla becerilerini kullanabilmesi gerekmektedir. Süreç içerisinde kullanılan tekniklerle birlikte güç şekli yön değiştirmekte, etki düzeyi ile birlikte ön plana çıkan baskın bir güç oluşmaktadır.

Güç kullanımının aşırılışması durumunda ise danışan ve danışman arasındaki denge bozularak terapötik ittifak dağılacaktır. Danışmanın gücü danışana göre fazla olduğunda danışanı yönlendirme ve otoriter rol ön plana çıkarken; danışanın yoğun gücü karşısında direnç ve terapötik ortamın bozulma durumu yaşanabilir. Aynı zamanda danışma sürecinde, danışanın çok güçlü görünmeye çalışması ya da çok güçsüz görünmesi de danışmayı zor bir sürece sürükleyerek güç dengesinin bozulmasına neden olabilir. Psikolojik danışmanın yeniden güç dengesini sağlayabilmesi için kendi gücünün farkında olması, terapötik ilişkideki güç dengesini analiz edebilmesi ve güç kontrolünü sağlayabilmesi gerekmektedir. Etkili iletişim, koşulsuz kabul ve işbirliği dengenin sağlanması için göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalar. Kısaca “Güç Dengesi” karşımızdaki bireyle danışmadaki sorumluluğu paylaşarak; saygı, koşulsuz kabulü koruyan ve geliştiren bir iletişim tarzını benimseyerek; belirgin ve net amaçlar belirlenerek oluşturulabilir.

3. Psikolojik Danışma Kuramlarında Güç

Psikolojik danışma kuramlarında güç kavramına çok fazla rastlanmasa da psikanaliz ve hümanistik ekollerde kullanımını görmekteyiz. Buna rağmen her danışma ilişkisinde güç algısının varlığından söz edebiliriz. Her kuramda var olan bu güç dengesinin ve algısının kuramdan kurama farklılaştığını net olarak görebilmekteyiz. Kuramlar çerçevesindeki güç kavramının analizinin yapılması, terapötik ittifakın sağlanması ve farkındalığın artırılarak etki etme derecesinin süreci pozitif yönde şekillendirmesi açısından önemlidir. Bu çalışmada; psikolojik danışma yaklaşımlarından, Psikanalitik yaklaşım, Bilişsel Davranışçı yaklaşım ve Hümanistik yaklaşım kuramları kısaca açıklanarak güç kavramını algılayışı kuram, danışan ve danışman açısından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

3.1. Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik yaklaşım, bireyin zamanla unuttuğu geçmiş anılarına ve bu noktada psikodinamik faktörlere dikkat çekerek bilinçdışının rolüne odaklanmıştır. Bu kuramlarda genel amaç ruhun derinliklerine inip, beden üzerindeki ruhun etkilerini ve ruhsal problemlerin kaynağını ortaya çıkarmaktır. Bireyin normal dışı kabul edilen davranışlarındaki içgüdü ve dürtünün etkisini (motive edici bilinçdışı güçler) terapötik bir ortamda bireyin bilinç dışına çıkarmak temel felsefesidir (Karataş, et al., 2019).

Bu yaklaşımdaki kuramların içerisindeki güç “egoyu güçlendirmek” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ego, idin içgüdüsel dürtüleri ile süperego'nun tehditleri arasında uzlaşma sağlamaya çalışmaktadır. Gelen bu tehditler terapötik ilişki içerisindeki güç dengesini bozmaktadır. Bu durumda davranışın içgüdüsel tutkular ve gereksiz suçluluk duygusundan kurtarılarak, gerçeklik temeline göre hareket etmesi için egonun güçlendirilmesi gerekmektedir. Bir başka ifade ile bireyin var olan çatışmalarının yüzeye (bilince) çıkarılması ve bunlarla yüzleşmesi için ego güçlendirilmeli ve güç dengesi sağlanmalıdır. Bu süreçte mevcut psikik enerjinin kontrol edilmesi için gerçekleşen id, ego ve süperego arasındaki çatışmalar bireylerde kaygıyı ortaya çıkarmaktadır. Kaygı, bireyleri harekete geçme, bir eylem ya da etkinlikte bulunma gibi konularda motive eden gerilim durumudur. Psikanalitik yaklaşım üç kaygı türünden söz eder; gerçeklik kaygısı, ahlaki kaygı ve nevrotik kaygı. Gerçeklik kaygısının nedeni bellidir ve çözüme ulaşması en kolay olan kaygı türüdür. Gerçek bir nedene bağlı olan korku ile ortaya çıkar. Yaşamsal işlev görmektedir. Ahlaki kaygı ise bireyin içgüdülerinin bireyin güç kontrolünü eline alacağına ve bireyin bilinçsizce davranışta bulunarak cezalandırılacağı veya günah işleyeceğine dair korkmasıyla ortaya çıkar. Nevrotik kaygıda ise ego güç kontrolünü kaybedeceğini düşünür ve bu yüzden kaygı meydana gelir. Bu kaygı türlerine baktığımızda ahlaki ve nevrotik kaygıda bulunan cezalandırılma ve günah korkuları zorlayıcı gücü baskın hale getirmektedir.

Psikanalitik yaklaşımdaki kuramların danışan-danışman ilişkisi incelendiğinde, danışmayı etkileyen gücün danışandan çok danışmanda olduğunu görmekteyiz. Psikanalitik yaklaşımda, danışmanlar danışanın davranış örüntülerini anlamak amacıyla başlangıçta pasif bir rolde bulunsalar da yorumlamalar yaparken, danışma sürecini şekillendirirken aktif bir rol üstlenmektedir. Danışman yönlendirici ve müdahaleci davranmaktadır. Psikanalize girmeyi düşünen danışanlar ise uzun ve yoğun süreli bir terapötik süreci göze alırlar. Bu nedenle psikanalizde kendilerini danışma sürecinin akışına bırakmak zorundadırlar. Bu durumda onların pasif bir rol üstlenmesine neden olmaktadır. Bunun yanında danışmanlar da danışanları değişim konusunda pasif görmektedirler. Danışanın sözel ifadeleri, terapinin en can alıcı noktası olduğu için kendilerini ifade etmeyi taahhüt ederler.

Psikanalitik yaklaşımın danışan ve danışman ilişkisine örneklerle baktığımızda ise:

Psikanalitik yaklaşımda yoğun terapötik süreçteki işlemlere uymak konusunda karşılıklı olarak kontrat yapılır. Bu sözlü kontrat ile birlikte danışmanın gücü artırılarak sürecin sağlıklı ve kesintisiz ilerleyebilmesi için güç dengesi değiştirilir. Böylece danışan danışma sürecinin içinde bulunacak ve danışman bu süreci şekillendirebilecektir. Bu yaklaşımdaki kuramlar French ve Raven'in (1959) oluşturmuş olduğu sınıflandırmadaki altı güç çeşidini de içinde yoğun olarak barındırmaktadır.

3.2. Bilişsel Davranışçı Yaklaşım

Bilişsel Davranışçı yaklaşım, bireyin davranışları ile gerçekleşen olaylar arasında çatışma meydana getiren zihinsel süreçlere odaklanmaktadır. Bireyin problemlerinin kaynağı, kendisine gelen uyarıcıları bilişsel çarpıtmalar kullanarak yorumlamasıdır. Bireyler böylece bozulmuş bilişsel süreçleri kullanır, uyarıcıları mantık dışı bir şekilde algılar ve yorumlarlar. Temel varsayımı duygular ve davranışlarda olumlu yönde bir değişim oluşabilmesi için bireyin düşünce süreçleri üzerinde odaklanması gerektiğidir.

Psikolojik sorunlara baktığımızda ise sorunlar çoğunlukla bilişsel süreçlerdeki güçlüklerden (güç dengesinin bozulması) kaynaklanmaktadır. İnsanlar, rahatsız edici inançlar türetmede ve bu rahatsızlıklarla ilgili olarak kendi kendilerini rahatsız etmede benzersizlerdir. Bu yaklaşımdaki kuramlarda da akılcı olmayan inançlar, otomatik düşünceler ve bilişsel çarpıtmalar içsel güç dengesinin bozulmasına neden olmaktadır. Bu bozulmuş bilişsel süreçler nedeniyle, gerçeklik algısını güçlendirmek ve bilişsel süreçlerdeki farkındalığı arttırmak terapötik sürecin sağlıklı ilerlemesi ve gücün dengelenmesi için gereklidir. Bireye, kendindeki çarpıtılmış ve irrasyonel düşünceleri gerçekçi düşüncelere çevirmeyi öğretmek gerekmektedir. O halde danışanı bilişsel yönden güçlendirerek “gerçekçi olmayan düşünceleri fark etme ve yerine gerçekçi düşünceleri koyabilme” becerisi öğretilmesi gereken bir olgu haline gelmektedir. Kısacası, bireyin kendi düşünce biçimi ve içsel konuşmalarında kullandığı cümleleri yeniden düzenlenerek bilişsel süreçler güçlendirilmelidir.

Bu yaklaşımda ağırlıklı olarak güç dengesi danışmandan yana görülmektedir. Bunun nedeni bu yaklaşımdaki kuramlarda danışmana öğretmen rolü atfedilmesidir. Öğretmen rolündeki bir danışman olarak “model olma”yı da ele aldığımızda model alınan danışman, danışan üzerinde etki sahibi olacaktır ve bir öğretmen gibi gerektiğinde düşüncenin duygular üzerindeki etkisini, düşünceleri değiştirerek duyguları kontrol etmeyi, irrasyonel düşünceleri yakalayıp yerine gerçekçi düşünceler koymayı öğretip; gerektiğinde bu öğrettiklerini pekiştirmek için ödevler ve uygulamalar verilebilmektedir. Bu yaklaşımda, güç çeşitlerinin hemen hemen hepsi belli oranlarda vardır ve danışman tarafından kullanılmaktadır. Bilişsel Davranışçı yaklaşım kuramlarında baktığımızda baskın olan güç çeşidi olarak ise daha çok; bilgi gücü, uzmanlık gücü ve referans gücüne rastlamaktayız. Danışan uzmanlığını ve bilgisini yoğun olarak kullanmakta ve zaman zaman da özdeşim gücünden de yararlanmaktadır.

3.3. Hümanistik Yaklaşım

Hümanistik yaklaşım, danışma sürecinde danışanın problemlerinden çok şuan yaşadığı deneyimlere odaklanmaktadır. Geçmiş ve gelecek şimdi ile ilgiliyse kayda değer düşüncesiyle “Şimdi ve Burada” olmanın önemini vurgulamaktadır. Hümanistik yaklaşımın temelinde, bireylerin kendini iyileştirme gücüne sahip olduğu düşüncesi yatmaktadır. En büyük güç insanın içinde bulunmaktadır; kendini tanıma ve gerçekleştirme.

Problem durumları ise bireyin kendindeki bu gücün farkında olmaması ve bütün odağını kendinden çok çevreye vermesiyle ortaya çıkmaktadır. Farkındalık bu yaklaşımdaki kuramlarda temel noktalardan biridir. Amaç, kişinin görmemeyi tercih ettiği gerçekleri görmesini sağlamaktır. Birey özgürlüğü seçmeli ve sorumluluk almalıdır. Şimdi, geçmiş ile gelecek arasındaki bir köprüdür. Birey şimdi odaklı değilse, yani an ile temasını kesip geçmişte yaşıyorsa güç dengesini kaybeder ve bu durum sorunlara neden olur. Bu durum geçmişi ya da geleceği yok saymak demek değil tam aksine geçmiş ve geleceği şimdi ve burada değerlendirmek demektir. Bireyin güç dengesini yeniden sağlayabilmesi için “Şimdi ve Buradlığımı” güçlendirmesi, potansiyelinin farkına varması gerekmektedir. Bu yaklaşımdaki kuramlarda sorunların bir diğer kaynağı ise sorumluluk almamaktır. Sorumluluk almayan bireyler bu sorumlulukları başkasına yüklerler. Kendi istek ve ihtiyaçlarının farkında değildirler. Bu nedenle sorumluluk almamak ya da alınan sorumluluğun sonuçlarını kabul etmemek bireyin güç dengesini bozmaktadır. Bu dengenin sağlanması için bireyin “sorumluluk bilinci” güçlendirilmelidir. Bununla birlikte hümanistik yaklaşımlarda temel amaç bireylerin kendilerini bir bütün olarak algılamaları ve kendini tanıyarak gerçekleştirebilmeleridir. Kendini tanıma içsel bir süreçtir, Skowron ve Dendy (2004) tarafından bireylerin duygularını düzenleyebilme yeteneği olarak tanımlanmıştır. Kendini tanıyan birey, duygularını, düşünce ve davranışlarının içinde barındırdığı etkileri, ilgi duyduğu alanları, ihtiyaçlarını, hedeflerini bilir ve tercihler yaparak yaptığı tercihleri kendi değer yargılarının süzgecinden geçirebilir (Shoemaker, 1963; Neisser, 1988 Akt. Tekke ve Coşkun 2019). Kendini tanıma, bireyin kendinin ve gücünün farkında olmasıdır. Birey kendini tanıyarak sınırlılıklarını bilir ve öz bilincini oluşturur. Kendini tanıma insanın içinde barındırdığı en büyük güç ve arayıştır.

Bu yaklaşımdaki kuramlarda güç danışmandan çok danışanda görülmektedir. Sorumluluk alması gereken kişi danışandır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken bireyin neden sorumluluk almaktan kaçtığıdır. Psikolojik danışmanlar bu soruya cevap aramalıdır. Çünkü bireyler sorumluluk almayarak karşılaşacağı olumsuz durumdan kaçmaktadırlar. Sorumluluk almayan bireyler bu sorumlulukları başkalarına yüklerler. Kendi istek ve ihtiyaçlarının farkında değildirler. Bunun bir etkisi olarak sorumluluk almayan danışanda cezalandırılma korkusu meydana gelmektedir. Bu da bireyin özgürlüğünü daha çok kısıtlamakta ve hümanistik yaklaşımların temelini oluşturan “kendini var etme”

gücünün farkına varmasını engellemektedir. Dolayısıyla psikolojik danışma sürecinde danışmanın zorlayıcı güç kullanması danışanın sorumluluk almamasına neden olacağı için danışman bu gücü kullanmaktan kaçınmalıdır. Hümanistik yaklaşımdaki kuramlarda danışmanlar, danışanları sorumluluk almaları konusunda teşvik etmekte ve cesaretlendirmektedirler. Bireyler sorumluluk aldıkça özgürleşirler ve böylece kendini var etme yolunda pozitif bir ilerleme sağlayabilirler. Bu cesaretlendirme ve teşvik ile birlikte sorumluluk alarak özgürleşen birey üzerinde, danışmanın uzmanlık gücünün olumlu etkilerini görmekteyiz. Danışmanın bilgi, beceri ve yetenek gibi donanımlarını kullanması ve danışanın danışmanın tecrübelerinden, bilgisinden yararlanması ile güç uzman gücü haline alır. Danışanın sorumluluk almamasına neden olan cezalandırılma korkusu geri planda kalarak baskın gelen güç ile danışandaki sorumluluk bilinci artırılabilir. Böylece danışandaki sorumluluk bilincinin artırılması ve aynı zamanda süreci şimdi ve buraya getirmek amacıyla danışmanın uzman gücünü kullanması doğru bir kullanım olacaktır. Bu yaklaşım kuramlarında uzman gücünü daha yoğun bir şekilde görmekteyiz.

4. Psikolojik Danışmanların Güç Kavramına İlişkin Algıları

Psikolojik danışmanların yaptıkları işle ilgili güç algılarına, danışma sürecinde güçlü ve güçsüz hissettikleri faktörlere ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla alanda çalışan ve yüksek lisans yapan 110 psikolojik danışmana açık uçlu üç sorudan oluşan anket çalışması 2020 yılında yapılmıştır. Psikolojik danışmanlarla yapılan anketler kendilerinden izin alınarak internet aracılığı ile yapılmıştır. Yapılan anketteki sorular şu şekildedir; “Bir psikolojik danışman, psikolog olarak güç kavramı size ne ifade etmektedir?”, “Danışma sürecinde/sırasında bir psikolojik danışman, psikolog olarak sizi güçlü kılan faktör nedir?”, “Danışma sürecinde/sırasında bir psikolojik danışman, psikolog olarak sizi güçsüz kıldığını düşündüğünüz faktör nedir?” Psikolojik danışmanların bu durumlara ilişkin görüşlerine göre tablolar oluşturulmuştur. Tablo 1’de Psikolojik danışmanların güç kavramlarına ilişkin algıları verilmiştir.

Tablo 1.

Psikolojik danışmanların güç kavramına ilişkin algıları

Faktörler	n
Mesleki Yetkinlik ve Yeterlilik	
(Danışmanlık becerileri, psikolojik sağlamlık, bilgi ve beceri, donanım, etkili iletişim kurabilme, etkiye sahip olma, başarı yönetimi, iç görü, mesleki saygı, işbirliği.)	53
Benlik Algısı	
(Kendini tanıma, kendine güven, kendi kendine yetebilme, kendini gerçekleştirme, motivasyon.)	32
Egemen Olma ve Negatif Güç Algısı	
(Aşılması zor engel, egemen olma, yönlendirme, direnç, narsisizm)	25

Tablo 1 incelediğinde, psikolojik danışmanların ve psikologların güç kavramına ilişkin algılarının en çok “Mesleki Yetkinlik ve Yeterlilik” alanında olduğu görülmüştür. 110 katılımcı içerisinde 53 katılımcı bu alanda veya bu alana yakın cevaplar vermiştir. Daha sonra bunu 32 katılımcının yaptığı açıklama ile “Benlik Algısı” izlemektedir. Geriye kalan 25 katılımcı ise “Egemen olma ve negatif güç algısı” başlığına yakın cevaplar vermiştir. Psikolojik danışmanların görüşlerinden alınan birebir alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

“Birçok konuda “Doğru bilgi” sahibi olmak ve karşı tarafa doğru bilgiyi doğru şekilde iletebilmektir.”(Bilgi Sahibi Olma)

“Farklı alanlarda güç sahibi olunduğu ve bu gücü elde edebilme ve elinde tutmak için psikolojik bir hazırlık gerekli, bunun yanında sosyolojik olarak toplumsal çevrenin hazır oluşunun da etkisi ile bazen inançsal bir güç bazen siyasal bir güç bazen sadece bir grupta lider olarak gücü elinde tutma vs. şeklinde olabilmekte ancak hepsi için grubu etkileyebilecek karizmaya da sahip olunmalı yani güç deyince toplum üzerinde etki sahibi olan kişi aklıma geliyor.” (Egemen Olma)

Tablo 2’de Psikolojik danışmanların, danışma sürecinde/sırasında güçlü hissettikleri, kendilerini güçlü hissettiren faktörler verilmiştir.

Tablo 2.

Psikolojik Danışmanların Danışma Sürecinde/Sırasında Kendilerini Güçlü Hissettikleri Faktörler

Faktörler	n
Mesleki Yetkinlik ve Yeterlilik	
(Bilgi, etkili iletişim, koşulsuz kabul, mesleki yeterlilik, yetkinlik, mesleki farkındalık, objektiflik, mesleki beceri, tecrübe, deneyim, mesleki inanç, işbirliği, psikolojik esneklik.)	98
Benlik Algısı	
(Kendini tanıma, duygu kontrolü, kendini gerçekleştirme, kişisel farkındalık, kendine güven.)	7
Egemen Olma	
(Yönlendirme, süreci yöneten kişi olma, egemen olma, narsisizm.)	5

Tablo 2 incelendiğinde, psikolojik danışmanların danışma sürecinde/sırasında kendilerinin güçlü hissettikleri faktörler içerisinde en çok verilen cevabın “Mesleki Yetkinlik ve Yeterlilik” olduğu görülmüştür. 110 katılımcı içinden 98 katılımcı bu faktörü direkt olarak ya da yakın cevaplar vererek yanıtlamıştır. Daha sonra bunu dokuz katılımcının yanıtı ile “Benlik Algısı” izlemektedir. Son sırada ise beş katılımcının yanıtları ile “Egemen Olma” faktörü bulunmaktadır. Psikolojik danışmanların görüşlerinden alınan birebir alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

“Psikolojik danışma sürecinde tecrübelerim beni güçlü kılar. Ne kadar çok deneyimim varsa o kadar kendimi rahat ve güçlü hissederim.” (Tecrübe ve Deneyim)

“Güçsüz yanlarımı bilerek, onları güçlendirmeye olan gayretim bana güçlü hissettir.” (Kendini Tanıma)

Tablo 3’de Psikolojik danışmanların danışma sürecinde/sırasında kendilerini güçsüz hissettiren faktörler verilmiştir.

Tablo 3.

Psikolojik Danışmanların Danışma Sürecinde/Sırasında Güçsüz Hissettikleri Faktörler

Faktörler	n
Mesleki Yetersizlik	
(Güncellik, deneyimsizlik, karşıt transferans, bilgi eksikliği.)	36
Kişisel Sınırlılıklar	
(Objektif olamama, fizyolojik tepkiler, özgüvensizlik, sempati, duygu kontrolü, kişisel mesleki algı.)	29
Danışma Sürecindeki Zorluklar	
(Direnç, düşük farkındalık, süreci takip, kapalı iletişim, bireysel farklılıklar)	19
Alan sınırlılıkları	
(Sınır ihlalleri, çalışma ortamı, çevre koşulları.)	15
Danışan Beklentileri	
(Sorunların danışman tarafından çözülme isteği, danışanın; aşırı ve yanlış bilgisi, danışma sürecini kontrol etme isteği, bozulan işbirliği.)	8
Mesleki Tükenmişlik	
	3

Tablo 3 incelendiğinde, psikolojik danışmanların, danışma sürecinde/sırasında güçsüz hissettikleri faktörler içerisinde en fazla “Mesleki Yetersizlik” algısının olduğu görülmüştür. 110 katılımcı içinden 36 katılımcı bu faktörü kapsayan cevaplar vermiştir. Bu faktörün içinde bulunan cevaplar arasında karşıt transferans cevabı çoğunlukta verilmiştir. Sonrasında sıra ile 29 katılımcı “Kişisel Sınırlılıklar”; 19 katılımcı “Danışma Sürecindeki Zorluklar”; 15 katılımcı “Alan Sınırlılıkları”; 8 katılımcı “Danışan Beklentileri” ve 3 katılımcı “Mesleki Tükenmişlik” faktörlerini kapsayan cevaplar ya da bu faktöre yakın cevaplar vermiştir. Psikolojik danışmanların görüşlerinden alınan birebir alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

“Gerçekleşmeye başlanan değişimin bir anda çok küçük bir şeyle başa dönmesi sanırım zorlu bir danışan direnci denilebilir.” (Direnç)

“Bir psikolojik danışmana düşen öğrenci sayısının fazla olması, yönetici ve öğretmenlerin olumsuz tutum ve bakış açıları bana kendimi güçsüz hissettiren bir faktördür.” (Çalışma Ortamı)

SONUÇ

Psikolojik danışma sürecinde güç kavramı, danışan ve danışman arasındaki terapötik ilişkiyi anlamak ve olumlu yönde geliştirmek açısından farkında olunması gereken bir kavramdır. Psikolojik danışmada güç dengesi, kullanımı ve gücün farkındalığı hem danışanın hem de danışmanın sürece ve birbirlerine olan etki düzeylerini değiştirerek sağlıklı bir iletişim ve güç dengesi kurabilmeleri açısından önemli bir faktördür. Güç farkındalığı, danışan ve danışman arasındaki terapötik ittifakı kuvvetlendirmekle kalmayıp var olan kriz durumuna müdahaleyi de kolaylaştıracaktır. Süreç içerisinde kullanılan güç çeşitlerinin bilinçli kullanımı halinde psikolojik yardım süreci hız kazanacak ve olumlu bir ilerleyiş kat edecektir. Danışma sürecinde danışan ve danışman arasındaki güç çatışmalarının artması durumunda müdahale etmek ve çatışmayı engellemek ancak güç kontrolü ile gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle kişiler arası ilişkilerde olması gerektiği gibi psikolojik danışma sürecinde de güç kavramı bilinmeli, farkına varılmalı ve bilinçli bir şekilde kullanılarak kontrol edilebilmelidir.

Danışmada güç algısının kaynağına göre değişkenlik gösterdiğine değinmiştik. Güç kullanımı danışanda aşırı hale geldiğinde direnç kaçınılmaz olacaktır. Gücünün farkında olmayan bir psikolojik danışman ise bu duruma müdahale edemeyerek direnci kıramayacak ve sürecin olumsuz ilerlemesine engel olamayacaktır. Psikolojik danışman, danışma sürecinde hem danışanın hem de kendi gücünün farkında olmalı, kontrol etmeli ve iyi değerlendirmelidir. Danışma sürecinin sağlıklı yürümesi için birçok faktörün yanı sıra psikolojik danışmanların kendi güç algılarını fark etmeleri ve bilinçli kullanabilmeyi öğrenmeleri gerekmektedir. Aksi halde güçsüz yönlerinin farkında olmayan ve bunları kabul etmeyen, psikolojik danışman mesleki uygulamalarında hatalar yapabilir veya mesleğine olumsuz yansiyabilir. Danışman kişilik ve mesleki olarak güçlü ve zayıf yönlerini iyi bilmeli, farkındalık geliştirmeli ve bunları da birbirine karıştırmayarak kişilik özelliklerinde var olan güçsüz yönlerinin mesleki rolünü olumsuz etkilemesine izin vermemelidir. Buda ancak farkındalıkla olabilir. Danışma sürecinde birçok veya bir alanda güçlü özelliklere sahip danışanlarla yapılması gereken danışmalarda güç dengesi zaman zaman bozulabilir, bozulan dengenin sağlanması için psikolojik danışmanlar kendi gücünün, danışanın gücünün farkındalığı yanında ilişkideki gücü analiz edebilmeli ve güç kontrolünü sağlayabilmelidir. Bu noktada danışana ve sürece saygı, danışan ile işbirliği, koşulsuz kabulü koruyan ve geliştiren bir iletişim tarzı benimsenmelidir. Danışan ile sorumluluk paylaşarak belirgin ve net amaçlar oluşturulduğunda güç dengesi sağlanacaktır.

Psikolojik danışmanlar süreçte her güç çeşidini belli düzeylerde kullanmaktadır. Aynı zamanda danışmanın kuramsal yaklaşımına göre de değişkenlik göstermektedir. Ancak genel olarak baktığımızda psikolojik danışmanların zorlayıcı ve yasal-meşru güçten kaçınması uzman gücü ve bilgi gücünü süreçte daha baskın olarak kullanması gerekmektedir. Ödül ve özdeşim güçleri de süreç içerisinde kullanılan kuram ve teknikler bakımından zaman zaman baskın hale gelmektedir. Psikolojik danışmanın temel ilkeleri ve terapötik ilişkinin gereklilikleri çerçevesinde gücün farkına varmak, değişen güç algısını şekillendirmek, kontrol etmek ve gücün aşırılaşmasının önüne geçmek danışmanın dikkat etmesi gereken noktalarıdır.

Alan yazın tarandığında güç kavramı ile ilgili iş, politika, aile konularında yabancı kaynaklara rastlansa da Türkiye’de yapılan araştırmalara bakıldığında sınırlı sayıda çalışma karşımıza çıkmaktadır. Yapılan alan yazın araştırmasında yakın ilişkiler ve psikolojik danışma sürecinde güç kavramına rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda, güç kavramı tartışılmış, psikolojik danışma sürecinde güç çeşitli konu başlıklarında ele alınarak psikolojik danışma sürecinde güç kavramına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Aşağıda, bu çalışmada incelenen konudan yola çıkılarak sunulan öneriler sıralanmıştır.

- Psikolojik danışma sürecindeki danışan profiline uygun güç yaklaşımları araştırılabilir.
- Psikolojik danışmanların güç farkındalığını arttırması ve güç kontrolünü sağlamasına yönelik eğitim programları hazırlanabilir.
- Güç konusuna yönelik betimsel ve deneysel çalışmalar Türkiye’de sınırlı sayıdadır. Bu konuda nitel, nicel veya deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Güç ve psikolojik danışmanlarda olması gereken özellikler arasındaki ilişki incelenebilir.
- Psikolojik danışma sürecinde güç algısı ölçeği geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- ACA (1997). American Counseling Association Governing council minutes of the September 1997 governing council meeting. <https://www.counseling.org/aca-community/learn-about-counseling/what-is-counseling> (Erişim Tarihi: 02.05.2020)
- ACA (2018). American Counseling Association, *What is Professional counseling?* <https://www.counseling.org/aca-community/learn-about-counseling/what-is-counseling> (Erişim Tarihi: 02.05.2020)
- Anderson, C., John, O.P., & Keltner, D. (2011). The Personal sense of power. *Journal of Personality*, 80(2), 313-344. doi: 10.1111/j.1467-6494.2011.00734.x <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-6494.2011.00734.x> (Erişim Tarihi: 15.04.2020)
- Anderson, C., & Berdahl, J. L. (2002). The experience of power: Examining the effects of power on approach and inhibition tendencies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(6), 1362–1377. doi:10.1037/0022-3514.83.6.1362 <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0022-3514.83.6.1362> (Erişim Tarihi: 20.01.2020)
- Aslanargun E. ve Eriş, M., H., (2013). Öğretim elemanlarının sınıf yönetiminde kullandıkları güç türleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2): 207-220. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2833/38554> (Erişim Tarihi: 02.05.2020)
- Aydın G. ve Çağ P. (2017). İlişkilerde güç algısı ölçeği'ni türkçe'ye uyarlama çalışması, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26,(2), 217-225. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/31880/350041> (Erişim Tarihi: 02.05.2020)
- Bachman, J. G., Bowers, D. G. & Marcus, P. M. (1968). *Bases of Supervisory Power: a Comparative Study In Five Organisational Settings*. In A. S. Tannenbaum (Eds) Control In Organisation (p.224-236). NY: Mc Graw Hill.
- Bugental, D. B., Blue, J., & Cruzcosa, M. (1989). Perceived control over caregiving outcomes: Implications for child abuse. *Developmental Psychology*, 25, 532–539. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0012-1649.25.4.532>
- Copeland, J. T. (1994). Prophecies of power: Motivational implications of social power for behavioral confirmation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 264–277. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0022-3514.67.2.264>
- Çepni S., (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş* (3. Baskı), Trabzon: Pegem A Yayıncılık.
- Çıldır, T.K. (2008). *Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Peter Blau'nun Sosyal Takas Kuramının Ankara İli İlköğretim Okullarında Uygulanma Durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Demirtepe, M. T. ve Özertem H. S. (2012). Yükselen tehdit algısı karşısında Çin'in yumuşak güç siyaseti: politikalar ve sınırlılıkları (China's Soft Power Strategy vis-a-vis Increasing Threat Perceptions: Policies and Limitations). *Bilig Dergisi*, 65, 95-118. https://www.researchgate.net/publication/288548012_China%27s_Soft_Power_Strategy_vis-a-vis_Increasing_Threat_Perceptions_Policies_and_Limitations
- Emerson, R. M. (1962). Power dependence relations. *American Sociological Review*, 27, 31–41. <http://links.jstor.org/sici?sici=0003-1224%28196202%2927%3A1%3C31%3APR%3E2.0.CO%3B2-C>
- Erchul, W.P., Raven, B.H., & Whichard, S.M. (2001). Social psychologist and teacher perceptions of social power in consultation. *Journal of School Psychology*, 39 (6), 483-497. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022440501000851?via%3Dihub>
- French, J., & Raven, B. (1959). *The bases of social power*. In D. Cartwright (Ed.), *Studies in social power* (pp. 150–165). Ann Arbor, MI: Institute for Social Research.
- French, J.R.P. & Raven, B. (1968). *The bases of social power*. In D. Cartwright and A. Zander (Eds.), *Group dynamics: Research and theory*, (pp. 259–269). New York: Harper & Row. (Original work published in 1959).
- Goldhamer, H., & Shils, E. A. (1939). Types of power and status. *American Journal of Sociology*, 45(2), 171-182. doi: 10.1086/218263 <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/218263>
- Hackney, H. Cormier, S. (2008). *Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı* (T. Ergene, S. Aydemir Sevim Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık. (Orijinal eser 2005 yılında basılmıştır.).
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2001). *Educational Administration Theory, Research and Practice*. NY: Mc Graw Hill.
- Howard, J. A., Blumstein, P., & Schwartz, P. (1986). Sex, power, and influence tactics in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(1), 102–109. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.1.102>
- Kağıtçıbaşı Ç. Ve Cemalcılar Z. (2016). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar*, İstanbul: Evrim Yayınevi.

- Karakaş, Z. ve Yavuzer, Y. (Ed.). (2019) *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları Örnek Uygulamalarla Temel ve Güncel Kuramlar* (2). Ankara: Pegem Akademi.
- Marshall, J. D. (1996). Education in the Mode of Information: Some Philosophical Consideration. <http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/96-docs/Marshall.htm>. (Erişim tarihi 20.07.2020).
- Myers, R. J. (1977). Fear, Anger and Depression in Organisations: A Study of the Functional Consequences of Power (Doctoral Dissertation). St. John's University. New York. <https://www.stjohns.edu/> (Erişim Tarihi: 12.02.2020)
- Larson, L. E. (1974). System and Subsystem Perception of Family Roles. *Journal of Marriage and the Family*, 36(1), 123. doi:10.2307/351002
- Owen, D., & Davidson, J. (2009). Hubris syndrome: An acquired personality disorder? A study of US Presidents and UK Prime Ministers over the last 100 years. *Brain*, 132(5), 1396–1406. doi:10.1093/brain/awp008 <https://academic.oup.com/brain/article/132/5/1396/354862>
- Owen D.(2006). Hubris and Nemesis in Heads of Government. *J R Soc Med*, 99: 548–51. <https://dx.doi.org/10.1258%2Fjrsm.99.11.548> <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1633549>
- Özaslan, G. (2017). *French ve Raven Perspektifiyle Kişilerarası Gücün Temelleri*. (Yılmaz, E. ve Yılmaz, H. Ed.) Eğitimden Damlalar içinde (s. 35-60). Konya: Palet Yayınları.
- Özaslan, G. ve Gürsel, M. (2008). Eğitim yöneticilerinin güç tipi tercihlerinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 88-111.
- Raven, B. H. (2008). The bases of power and the power/interaction model of interpersonal influence. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 8(1), 1-22. doi:10.1111/j.1530-2415.2008.00159.x <https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1530-2415.2008.00159.x>
- Schwarzwald, J., Koslowsky, M., & Izhak-Nir, E. B. (2008). Gender Role Ideology as a Moderator of the Relationship between Social Power Tactics and Marital Satisfaction. *Sex Roles: A Journal of Research* 59(9-10), 657–669. doi:10.1007/s11199-008-9454-y <https://psycnet.apa.org/record/2008-14909-005>
- Simpson, J. A., Farrell, A. K., Oriña, M. M., & Rothman, A. J. (2015). *Power and social influence in relationships*. In Mikulincer, M., Shaver, P. R., Simpson, J. A. & Dovidio, J. F. (Eds.), *APA handbook of personality and social psychology* (3rd ed, pp. 393-420). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Skowron, E. A. ve Dendy, A. K. (2004). Differentiation of self and attachment in adulthood: Relational correlates of effortful control. *Contemporary Family Therapy*, 26(3), 337-357.
- TDK (2020), *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 06.06.2020)
- Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1959). *The social psychology of groups*. New York: Wiley.
- Tekke, M. ve Coşkun, M. (2019). Kendini tanıma, kendini gerçekleştirme, kendini aşmışlık ve potansiyelini tam kullanan kişi; kişiler arası iletişim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (70), 790-797. <https://doi.org/10.17755/esosder.454355> <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/43078/454355> (Erişim Tarihi: 02.05.2020)
- Üstüner, M. (1999). *Okul Yöneticilerinin Öğretmenleri Etkilemekte Kullandıkları Güçler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.